

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1919 kl. 4 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.

Närvarande: herrar Källman, Röing, Wijk, K. A. Nilson, Antonsson, Bäckström, Rosén, Boman, Vennersten, Månsson i Hagaström*, Jonsson i Hökhult, Rune, Olsson i Kullenbergstorp, Nilsson i Kristianstad*, Bergman*, Neess, Broman, Westrup, Lundell och Johansson i Kullersta.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

I en den 25 februari 1919 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 131, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga nedan i detta betänkande införda förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin samt förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit.

Den föreliggande propositionen avser att möjliggöra ett kraftigare ingripande mot den olagliga tillverkning av brännvin och renaturering **Utskottet.**
Propositionen.
Bihang till riksdagens protokoll 1919. 7 saml. 45 häft. (Nr 49.) 1

av denaturerad sprit, som under den senare tiden fått en vidsträckt omfattning.

Av föredragande departementschefens anförande till ovannämnda statsrådsprotokoll framgår, att ett av kontrollstyrelsen tidigare framlagt förslag till lagstiftning på förevarande område avsåg, att såväl tillverkningen av som handeln med destillationsapparater skulle ställas under fullständig kontroll. Kontrollstyrelsens förslag rönt emellertid starkt motstånd från kommerskollegium och Sveriges kemiska industrikontor. Det ansågs nämligen, att förslaget, utan att bliva av nämnvärd effekt gent emot den illojala trafik man ville träffa, skulle kunna förorsaka den legitima användningen av destillationsapparater allvarliga olägenheter.

Sedermera utarbetades det förslag, som framlagts med propositionen. Om sistnämnda förslag har chefen för finansdepartementet anført bland annat följande. Efter överläggningar med chefen för kontrollstyrelsen hade departementschefen kommit till den uppfattningen, att en ganska tillfredsställande lösning av frågan kunde vinnas på det sätt, att man avstode från det i kontrollstyrelsens förslag uppställda kravet på tillstånd för den, som ville tillverka, överlåta eller innehava destillationsapparater, men däremot belade med straff de fall, där tillverkning eller överlåtelse ägde rum under sådana omständigheter, att skälig anledning förelåge till antagande, att apparaten vore avsedd att användas för olovligt ändamål, eller där någon innehade apparat av nu avsett slag under sådana omständigheter, att han ej kunde antagas innehava densamma för lovligt ändamål. Lovligt ändamål innebure ej allenast, att apparaten behövdes i och för någons rörelse eller yrke, utan även att densamma t. ex. inginge såsom del i en kulturhistorisk samling, av studerande användes för kemiska experiment o. s. v. Det läte sig uppenbarligen icke göra att i en lagtext i detalj angiva de fall, där innehav av dylika apparater borde vara tillåtet. Det behövde emellertid icke möta några betänkligheter att i detta avseende överlämna åt domstolarna att i de särskilda fallen bedöma, huruvida ändamålet kunde antagas vara lovligt eller ej.

*Av utskottet
begärda
yttranden.*

Utarbetandet av det nya förslag, som med propositionen framlagts, synes hava föranletts huvudsakligen av vad kommerskollegium, i anslutning till kemiska industrikontorets yttrande, i fråga om det ursprungliga förslaget anført. Med anledning härav har bevillningsutskottet ansett det vara av värde att erfara, huruvida kommerskollegium funne de av kollegium framförda anmärkningarna iakttaga genom det nya förslaget.

Vidare har bevillningsutskottet, med särskild hänsyn till de svårigheter, vilka, på sätt framgår av vad departementschefen i ämnet anført, möta att på ifrågavarande område åstadkomma en lagstiftning, som å ena sidan är effektiv och å den andra icke träder berättigade intressen för nära, ansett sig, för den prövning av frågan som ankommer på bevillningsutskottet, behöva stödet av den särskilda lagkunskap, som finnes företrädd hos lagrådet. Härvid har utskottet även beaktat, att Kungl. Maj:t, då förslaget till gällande brännvinstillverkningsförfordning, vilken huvudsakligen är föremål för de i propositionen framställda ändringsförslagen, framlades för 1907 års riksdag, med propositionen i ämnet överlämnade högsta domstolens yttrande över de i förslaget intagna nya eller förändrade bestämmelserna av kriminalrättslig natur.

Av nu angivna skäl har bevillningsutskottet i grundlagsenlig ordning utverkat, dels att kommerskollegium avgivit och till bevillningsutskottet överlämnat utlåtande i anledning av den föreliggande propositionen, dels ock att lagrådet avgivit yttrande över de med propositionen framlagda författningsförslagen, av vilket yttrande utskottet genom ett från finansdepartementet överlämnat utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 2 april 1919, sedermera erhållit del. Såväl nämnda protokollsutdrag som kommerskollegii utlåtande biläggas detta betänkande, det förra såsom Bilaga A och det senare som Bilaga B.

Det överlämnade utdraget av lagrådets förenämnda protokoll innehåller dels ett särskilt yttrande av justitierådet von Seth, dels ett gemensamt yttrande av justitieråden Gullstrand och Wedberg samt regeringsrådet Planting-Gyllenbåga. Det senare betecknas i det följande såsom lagrådets yttrande.

Lagrådet.

Lagrådet har till en början vitsordat behövligheten av en lagstiftning i syfte att undertrycka de ifrågavarande missbruket och därjämte givit sin anslutning till grundtanken i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen att möjliggöra ett ingripande mot de brottsliga förfarandena på ett tidigare stadium än nu kan ske. Även justitierådet von Seth har ansett, att de företeelser förslaget avser att träffa äro av den beskaffenhet, att ett ingripande mot desamma i lagstiftningsväg vore synnerligen påkallat. Särskilt det öppna trots mot gällande bestämmelser, som tagit sig uttryck i det oförblommerade utbudandet av apparater för lönnbränning, vore av beskaffenhet att ej böra lämnas obeaktat av lagstiftningen.

Emellertid har såväl lagrådet som justitierådet von Seth funnit de framlagda förslagen giva anledning till vissa erinringar.

Det har ovan antytts, att enligt Kungl. Maj:ts förslag för straffbarhet fordras endast, att *skälig anledning* föreligger till antagande att olovligt syfte förefinnes. I fråga om denna förutsättning beträffande straffbarhet för *innehav* av apparater eller apparatdelar av ifrågavarande slag har lagrådet anfört, att ett eftergivande av kravet på juridisk visshet, vilket eljest i brottmål gällde för att den tilltalade skulle kunna fällas, icke syntes vara försvarligt.

I fråga om straffbestämmelserna för tillverkning, saluhållande, överlåtelse m. m., vilka enligt lagrådets mening borde gälla blott egentliga destillationsapparater, har lagrådet däremot icke ansett sig böra uppställa kravet på juridisk visshet. Beträffande de sistnämnda formerna av brottsligt förfarande har lagrådet gjort, bland annat, följande anmärkning. För att någon, som ej ämnade själv göra obehörigt bruk av destillationsapparat, borde kunna fällas till ansvar för sina åtgöranden med sådan apparat — tillverkning, salubjudande o. s. v. — syntes det villkor böra vara fyllt, att han, enligt vad till full visshet ådagalagts, med dessa åtgöranden avsett, att apparaten skulle komma *viss person* till handa, ehuru han hade skälig anledning antaga, att apparaten bleve av denne använd till olovligt ändamål. En tillverkning för annans räkning borde sålunda ej vara straffbar i annat fall än då den skedde på beställning av en misstänkt individ. Ett allmänt saluhållande eller utbudande till salu borde ej heller falla under straffbudet.

Vidare har lagrådet erinrat, att förberedelse till visst brott borde straffas om icke lindrigare så åtminstone icke strängare än det fullbordade brottet; och, under hänvisning till straffbestämmelserna i 22 § förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit samt 11 § förordningen samma dag angående vissa alkoholhaltiga preparat, har lagrådet påpekat, att nämnda regel icke vore i allo iakttagen i den av Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen av 31 § av brännvinstillverkningsförordningen.

Utskottet tillåter sig i fråga om lagrådets anmärkningar i övrigt ävensom beträffande vad justitierådet von Seth mot förslaget invänt hänvisa till bilaga A vid detta betänkande.

Sedan i anledning av lagrådets oförmälda yttrande kontrollstyrelsen med skrivelse den 30 april 1919 till chefen för finansdeparte-

mentet överlämnat ett reviderat utkast till författningstext, har skrivelsen jämte bilaga i avskrifter från finansdepartementet överlämnats till bevillningsutskottet. Skrivelsen jämte författningsförslagen åtfölja detta betänkande under beteckning Bilaga C.

Kontrollstyrelsen har i nämnda skrivelse beträffande lagrådets anmärkning, att straffbarhet för innehav borde förutsätta juridisk visshet om det olovliga syftet, anfört, att, då styrelsen hölle före att lagstiftningens effektivitet icke skulle i väsentlig mån minskas, om man gäve stadgandet den avfattningen att olovligt syfte uppenbarligen skulle vara för handen för att straffbarhet skulle inträda, så hade styrelsen icke något att erinra mot den föreslagna jämkningen i avfattningen, vilken också iakttagits i det av kontrollstyrelsen med den ifrågavarande skrivelsen överlämnade reviderade förslaget.

Vidkommande åter vad lagrådet enligt vad ovan sagts anfört om villkoren för att tillverkare, försäljare m. fl. skulle kunna fällas, nämligen att straffbarhet borde förutsätta, att den tilltalade avsett att apparaten skulle komma viss person till handa, ehuru han hade skälig anledning antaga, att apparaten bleve av denne använd till olovligt ändamål, har kontrollstyrelsen anfört, att med en sådan begränsning ifrågavarande bestämmelser skulle enligt styrelsens mening förlora så gott som allt värde. Ett huvudsyfte med den föreslagna lagstiftningen hade just varit att förhindra det samhällsskadliga salubjudandet av destillationsapparater från vissa fabrikanter sida, vilka i stor skala tillverkat dylika apparater och *uppenbarligen* haft för avsikt att sälja, icke »en eller annan» utan tusentals apparater till lönnbrännare. Dessa fabrikanter brottsliga uppsåt kunde, har kontrollstyrelsen förklarat, med full juridisk visshet bevisas genom deras till tidningarna insända annonser eller av dem kringstända prospekt, och enligt kontrollstyrelsens tanke föreläge fullgiltig anledning att kriminalisera ett tillverkande eller saluhållande av destillationsapparater, som vore förenat med påvisbar avsikt hos tillverkaren eller saluhållaren, att apparaterna skulle komma till brottslig användning, alltså oberoende därav, att »fabrikanten och eventuella köpare ännu icke trätt i någon som helst beröring med varandra». Kriminaliserades icke trafiken med destillationsapparater redan på detta stadium, skulle exempelvis en tillverkare en gros kunna helt undandraga sig varje ansvar genom att endast överlåta apparater till återförsäljare, vilka ej själva tänkte begagna sig av dem. Det oblyga och i högsta måtto förargelseväckande salubjudandet av destillationsapparater skulle

obehindrat kunna fortgå, och lagstiftningens maktlöshet skulle endast ytterligare undergräva lagens auktoritet.

I nu ifrågavarande hänseende har kontrollstyrelsen följaktligen icke kunnat biträda lagrådets uppfattning.

Vad lagrådet i övrigt anmärkt har i huvudsak beaktats i de reviderade författningsförslagen.

Kommerskollegium.

Kommerskollegium har i sitt utlåtande förklarat sig finna det remitterade förslaget i huvudsak tillgodose de erinringar, som kollegium framställt i sitt förra utlåtande i ämnet.

Kollegium har emellertid uttalat önskvärldheten av vissa ändringar i de föreslagna bestämmelserna. Så har kollegium beträffande straffbarhet för överlåtelse av ifrågavarande apparater eller delar därav anfört, att härför borde enligt kollegii mening det antingen vara uppenbart, att den tilltalade själv haft för avsikt att låta apparaten eller apparatdelen genom överlåtelsen komma till olovligt användande, eller ock kunna ledas i bevis, att han vid överlåtelsen ägt vetskap om att apparaten eller apparatdelen skulle komma att användas för olovligt ändamål.

Kollegium har vidare ifrågasatt, huruvida icke såväl vid tillverkning och saluhållande som i fråga om innehav av apparat eller apparatdel det minst borde kunna fordras, att den olovliga avsikten kunde anses uppenbar för att straff skulle kunna ådömas.

Utskottets yttrande.

Ehuru den olagliga tillverkningen av brännvin uppkommit under kristiden och renatureringen av denaturerad sprit blivit mer allmänt gängse under samma tid och ehuru bäggedera väsentligen föranletts av den rådande bristen på spritdrycker, måste det dock befaras, att de icke komma att upphöra i och med att tillgången på dylika drycker för förtäringssändamål blir något rikligare. Den lätthet, med vilken spritdrycker kunna framställas eller denatureringsmedlet kan fränskiljas denaturerad sprit, kommer otvivelaktigt att jämväl framdeles, då på grund av förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker betydande inskränkningar i rusdrycksförsäljningen allttjämt bliva rådande, fresta många till att antingen för egen del framställa eller, vad som från samhällets synpunkt är långt farligare, för försäljning tillverka samt saluhålla spritdrycker, varigenom tillfälle till inköp beredes även sådana personer, vilka enligt nyssnämnda förordning avstängts från inköp av spritdrycker.

Utskottet har därför funnit syftet med den föreliggande propo-

sitionen synnerligen beaktansvärt och anser för sin del, att åtgärder böra vidtagas i syfte att undertrycka de rådande missbruket.

Likaså synes det utskottet vara riktigt, att man i främsta rummet söker förhindra tillverkningen och försäljningen av för brännvinstillverkning eller renaturering särskilt avpassade apparater. Enligt vad som inhämtas såväl av det i propositionen åberopade statsrådsprotokollet som ock av handlingar, som blivit företedda för utskottet, utbjuda flera personer genom en omfattande reklamverksamhet dylika apparater över hela Sverige i det uppenbara syftet att framkalla olagliga handlingar, något som framgår därav att noggranna anvisningar beträffande bruket av apparaterna för nyssberörda ändamål åtfölja prospektet. Ett ingripande mot en dylik uppenbart samhällsskadlig verksamhet synes vara en bjudande nödvändighet, även om man icke med detta ingripande skulle lyckas fullständigt råda bot på missförhållandena.

Även det olovliga innehavet av destillationsapparater måste otvivelaktigt av lagstiftningen beaktas. Säkerligen har ett avsevärt antal apparater hunnit försälgas till enskilda personer för användning i lagstridigt syfte. Möjliggjordes icke ett ingripande jämväl mot innehavet, skulle de redan försälda apparaterna fortfarande kunna utan påföljd användas för lagstridigt ändamål, ända till dess att polismyndigheten i enstaka fall tilläventyrs lyckades överraska innehavaren, under det han vore sysselsatt med brännvinstillverkning eller renaturering. Även om ingripandet mot innehav av destillationsapparater erbjuder långt större svårigheter än mot det yrkesmässiga tillverkandet och försäljandet, synes således en lagstiftning även mot det förra vara nödvändig.

De anmärkningar, som lagrådet framställt mot de av Kungl. Maj:t framlagda författningsförslagen, har utskottet funnit i stort sett befogade. Desamma hava, på sätt ovan är omnämnt, till övervägande del beaktats i kontrollstyrelsens senaste förslag. För den avvikelse från lagrådets mening i en väsentlig punkt, som kontrollstyrelsen, enligt vad ovan är omnämnt, vidhåller, hava, såvitt utskottet kunnat finna, tillräckliga skäl förebragts. Även de av kommerskollegium uttalade önskemålen synas hava vunnit skäligt beaktande i det reviderade förslaget. Till detsamma kan utskottet således i allt väsentligt förorda bifall.

Endast i följande hänseenden har utskottet ansett sig böra ifrågasätta en ändring.

Den avfattning, som givits åt brottsbeskrivningen i 31 § 2 mom., synes giva rum för den tolkningen, att innehavare av där omförmält redskap skulle kunna straffas, även om han icke själv avsett, att redskapet skulle komma till olovlig användning. Stadgandet torde därför böra förtydligas på sådant sätt, att därav framgår, att för innehavarens straffbarhet förutsättes, att redskapet varit *av honom* avsett att nyttjas för uppgivna olovliga ändamål.

För nämnda olovliga innehav uppställas i fortsättningen av samma moment enligt kontrollstyrelsens förslag två olika straffskalor, allt efter som redskapet varit avsett att nyttjas för lönnbränning eller ock för renaturering av denaturerat brännvin eller dylikt. I förra fallet sträcker sig straffskalan ända upp till 2,000 kronors böter eller fängelse i sex månader — samma straffmaximum som för fullbordad lönnbränning enligt 30 § i tillverkningsförordningen; i senare fallet stannar straffet vid ett maximum av 500 kronors böter, uppenbarligen på grund därav att enligt 22 § i förordningen angående handel med skattefri sprit och 11 § i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat straffet för det fullbordade brottet — denatureringsmedlets avskiljande etc. — när avsikt att försälja preparatet ej föreligger och omständigheterna icke äro försvårande, utgör högst 500 kronors böter. Då emellertid straffet för denatureringsmedlets borttagande vid synnerligen försvårande omständigheter kan stiga ända till ett års fängelse och nämnda brott alltså ej kan betecknas såsom mindre grovt än lönnbränning, synes det icke vara fullt konsekvent att i förevarande författning införa en så väsentligt lägre straffskala för innehav av redskap för renaturering än för innehav av redskap för lönnbränning. Då härtill kommer svårigheten i vissa fall att avgöra, huruvida syftet med apparaten varit det ena eller det andra, synas praktiska skäl tala för att för båda fallen uppställa en gemensam straffskala, vilken då synes kunna sättas till böter, högst 1,000 kronor.

Vissa till den föreliggande propositionen hörande handlingar äro i avtryck fogade vid betänkandet såsom Bilaga D.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklarande att de med Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 131, framlagda författningsförslagen icke kunnat oförändrade bifallas, måtte antaga utskottets här nedan införda

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Häri genom förordnas, dels att till 30 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skall läggas ett nytt, med 3 betecknat moment av nedan angivet innehåll, dels ock att 31 och 35 §§ samt 39 § 1 mom. i samma förordning skola erhålla följande ändrade lydelse:

30 §.

3. Då lönnbränning skett, vare det vid förbrytelsen nyttjade redskap, det vid beslagstillfället å stället befintliga brännvin och de kärl, vari det förvaras, förbrutna.

31 §.

1. Den, som tillverkar, *saluhåller eller eljest till försäljning utbjuder eller överlåter* för beredande av brännvin ägnad apparat eller del av dylik apparat *under sådana omständigheter, att skälig anledning föreligger till antagande,* att apparaten eller apparatdelen är *avsedd att användas för att i olovligt syfte framställa eller destillera brännvin eller från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, straffes* med böter från och med 100 till och med 2,000 kronor, och vare

31 §.

1. Den, som tillverkar, *till försäljning utbjuder eller eljest saluhåller* för beredande av brännvin ägnad apparat eller del av dylik apparat *med uppenbart syfte,* att apparaten eller apparatdelen *skall komma att nyttjas vid lönnbränning eller för att obehörigen från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, så ock den, vilken överlåter dylik apparat eller apparatdel, ehuru han har skälig anledning antaga, att densamma skall komma att nyttjas för ändamål, som nu sagts,*

Kungl. Maj:ts förslag.

apparaten eller apparatdelen förbruten. Vid upprepad förbrytelse eller om omständigheterna eljest äro försvårande, må dömas till högst 10,000 kronors böter eller till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må böterna nedsättas till lägst 25 kronor.

2. Befinnes någon i andra fall än i 1 mom. avses innehava *apparat eller apparatdel, varom där sägs, under sådana förhållanden, att skälig anledning föreligger till antagande, att han innehar densamma för olovligt brukande, vare lag som nyss är sagt.*

35 §.

Till redskap, som enligt 30 § 3 mom. eller 32 § 1 mom. är förbrutet, räknas varje i bränneri för kokning, mäskeerledning, jäsning eller bränning inrättat redskap, sprithållare ävensom ångmaskin med tillbehör.

39 §.

1. *Brännvinstillverkare ansvarar* för förbrytelse mot denna förordning, som med hans vetskap begås av hans hustru, barn, husfolk eller i hans arbete antagen person, såsom vore förbrytelsen av honom själf begången. Begagnar

Utskottets förslag.

straffes med böter från och med 100 till och med 2,000 kronor, och vare apparaten eller apparatdelen förbruten. Vid upprepad förbrytelse eller om omständigheterna eljest äro försvårande, må dömas till högst 10,000 kronors böter eller till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må böterna nedsättas till lägst 25 kronor.

2. Befinnes någon i andra fall än i 1 mom. avses innehava *redskap, som uppenbarligen är av honom avsett att nyttjas för ändamål, som där sägs, straffes med böter, högst 1,000 kronor, och vare redskapet förbrutet.*

35 §.

Till redskap, som enligt 30 § 3 mom., 31 § 2 mom. eller 32 § 1 mom. är förbrutet, räknas varje i bränneri för kokning, mäskeerledning, jäsning eller bränning inrättat redskap, sprithållare ävensom ångmaskin med tillbehör.

39 §.

1. *Brännvinstillverkare så ock den, som tillverkar eller saluhåller i 31 § 1 mom. avsedd apparat eller apparatdel, ansvarar* för förbrytelse mot denna förordning, som med hans vetskap begås av hans hustru, barn, husfolk eller i hans arbete

Kungl. Maj:ts förslag.

tillverkaren ombud vid brännerirörelsens utövande, ansvare dock ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

Utskottets förslag.

antagen person, såsom vore förbrytelsen av honom själv begången. Begagnar *brännvinstillverkare* ombud vid brännerirörelsens utövande, ansvare dock ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

Denna förordning träder i kraft
den 1 maj 1919.

Denna förordning träder i kraft
dagen efter den, då förordningen,
enligt därå meddelad uppgift, utkom-
mit från trycket i Svensk författnings-
samling.

samt

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918
angående handel med skattefri sprit.**

Härigenom förordnas, att 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit skall erhålla följande ändrade lydelse:

25 §.

1 mom. I fall, som i 21, 22 och 23 §§ förmålas, så ock då någon, varom i 20 och 24 §§ sägs, på otillåtet sätt begagnat eller avhänt sig sprit, skola, där ej synnerligen mildrande omständigheter föreligga, de förråd av skattefri sprit, som anträffats hos den brottslige eller

Kungl. Maj:ts förslag.

eljest uppenbarligen äro avsedda för olovlig användning, jämte kärl och annat emballage, vari spriten förvaras, vara underkastade beslag och dömas förbrutna. Lag samma vare i fråga om redskap, som begagnats i det fall, varom sägs i 22 § första stycket.

2 mom. Fälles någon till ansvar för förbrytelse, som i 1 mom. avses, skall han tillika dömas skyldig att för den sprit, varmed han förfarit olovligt, utgiva tillverkningsskatt enligt gällande bestämmelser om beskattning av brännvin.

3 mom. Rörande ansvar för tillverkning, saluhållande eller annat utbudande till försäljning, överlåtelse eller innehav i vissa fall av apparater, avsedda att användas för att i olovligt syfte från denaturerad sprit borttaga denatureringsmedlet eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholtiktig vara användbar därtill, stadgas i 31 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Denna förordning träder i kraft den 1 maj 1919.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Stockholm den 23 maj 1919.

På bevillningsutskottets vägnar:

G. W. KÄLLMAN.

Reservation

av herrar *K. A. Nilson* och *Rosén*, vilka, med instämmande i övrigt i utskottets hemställan, ansett,

att 31 § 2 mom. brännvinstillverkningsförordningen i utskottets förslag bort hava följande lydelse:

Befinnes någon i andra fall än i 1 mom. avses innehava redskap, som uppenbarligen är avsett att nyttjas för ändamål, som där sägs, straffas med böter, högst 1,000 kronor, och vare redskapet förbrutet.

Bilaga A.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd onsdagen den 2 april 1919.

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 mars 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över de vid Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen den 25 nästföretgånga februari, nr 131, fogade *förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin och förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av tillförordnade byråchefen Karl Samuel Levinson.

Förslagen gävo anledning till följande yttranden av lagrådets särskilda ledamöter:

Justitierådet *von Seth*:

Det måste erkännas, att de företeelser förslaget avser att träffa äro av den beskaffenhet, att ett ingripande mot desamma i lagstiftningsväg är synnerligen påkallat. Särskilt det öppna trots mot gällande bestämmelser, som tagit sig uttryck i det oförblommerade utbudandet av apparater för lönnbränning, är av beskaffenhet, att desamma ej bör lämnas obeaktat av lagstiftningen.

Det må emellertid genast från början erinras att, i den mån dylikt utbudande sker genom tryckt skrift, desamma i regel ej kan nå annat än genom en ändring i tryckfrihetsförordningen. Endast i den mån utbudandet tagit sådan form, att § 3 7:o av nämnda förordning kan vinna tillämpning, ställer sig saken annorlunda. Det är emellertid härvid att märka, att enligt 9 § 2 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 brännvinsrening genom destillering annorledes än å bränneriställe må verkställas såsom annan hantering, enligt vad i gällande författningar stadgas. För såvitt sådan destillering sker för eget behov, står alltså en var fritt

att vidtaga dylik åtgärd. Ett naket utbudande av destilleringsapparater genom tryckt skrift kan således i varje fall icke träffas av nämnda bestämmelse i tryckfrihetsförordningen.

Den nu framhållna omöjligheten att enbart genom ändringar i brännvinstillverkningsförordningen helt träffa det förfarande man avser att komma till livs synes emellertid ej böra utgöra hinder för att genom dylika ändringar söka så långt sig göra låter hejda de uppkomna missförhållandena.

Betänkligare är emellertid, att även bortsett från den svaghet, som ligger uti ovanberörda förhållande, stora svårigheter möta att göra en lagstiftning på området fullt effektiv. Den enda väg, på vilken man härvid kan inslå, är på sätt av den förebragta utredningen uppenbarligen framgår, den på vilken förslaget inlåtit sig. Men, såsom departementschefen framhållit, kan man icke härigenom nå annat förfarande eller innehav än sådant, som hänför sig till särskilt för ändamålet förfärdigade apparater och apparatdelar. Oaktat den ofullkomlighet, som sålunda måste vidlåda ett försök att lagstifta i ämnet, synes emellertid förslaget ej böra helt avstyrkas, då man ju i varje fall genom en lagstiftning i den riktning, i vilken det går, skulle vinna utsikt att bättre än med nuvarande lagstiftning komma åt de grövsta formerna av de uppkomna missförhållandena.

Beträffande förslaget detaljer torde vissa erinringar vara att göra.

Synnerligen anmärkningsvärt synes sålunda först och främst vara, att enligt såväl stadgandet under 1 som det under 2 av 31 § i huvudförslaget straffbarhet inträder, redan då skälig anledning föreligger till antagande, att apparaten eller apparatdelen är avsedd till olovligt bruk. Det torde vara en genomgående regel att icke straffa förberedelsehandlingar i andra fall, än då det brottsliga uppsåtet är fulltygat. Undantag härifrån förekomma visserligen. Exempel härpå lämnar 12 kap. 18 § strafflagen andra stycket, men det är beträffande detta fall att märka, dels att därvid är fråga om de allra grövsta formerna av förfalskningsbrott och dels att man trots sistnämnda förhållande icke ansett sig kunna sätta straffet högre än till maximum 100 riksdalers böter. I överensstämmelse med den grundsats, som sålunda i allmänhet gjort sig gällande på andra områden av straffrätten, synes i förevarande fall straffbarheten böra göras beroende av att det är uppenbart, att brottslig avsikt föreligger.

Det förfarande, som åsyftas under 1 av 31 §, är av den art, att straffet därför givetvis måste bestämmas ganska strängt, på samma gång som nämnda förfarande ju intager en i viss mån fristående ställning till den enskilda fullbordade förseelsen. Om därför i fråga om detta förfarande de föreslagna straffsätserna kunna låta försvara sig, gäller detta däremot icke om förslagens bestämmelse, att samma straffsätser skola tillämpas i fall av sådant innehav, som avses under 2. Här är det fråga om en ren förberedelse till en annan förseelse. Straffet bör då ej heller överskrida straffet för den fullbordade förseelsen. Detta skulle emellertid vid upprepad förseelse kunna bliva fallet, redan om den fullbordade förseelsen är lönnbränning; och för obehörig åtgärd med denaturerad sprit, varigenom denatureningsmedlet avskiljes eller denatureringen försvagas, är enligt 22 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit straffet, om åtgärden företagits i avsikt att försälja spriten, böter från och med 50 till och med 1,000 kronor och i andra fall böter, högst 500 kronor, dock att, om förfarandet bedrivs i större omfattning eller yrkesmässigt eller omständigheterna eljest äro synnerligen för-

svårande, straffet må höjas till fängelse i högst ett år. Motsvarande straff stadgas i 11 § 1 mom. av förordningen samma dag angående vissa alkoholhaltiga preparat. Det torde alltså redan av hänsyn till nu berörda förhållanden icke kunna undgås att för det fall, som avses under 2, stadga särskilda straff icke obetydligt lindrigare än dem, som föreslagits för det under 1 av samma paragraf avsedda förfarandet. En sådan åtskillnad synes även betingad av de båda förseelsernas olika svårhet.

I 31 § under 2 synes vidare böra uttryckligen utsägas, att det olovliga brukande, varom där talas, är sådant, som avses under 1.

Stadgandet i 39 § är, redan med den räckvidd det har enligt gällande rätt, ganska betänkligt, särskilt i vad det gör brännvinstillverkare ansvarig för förseelse mot förordningen, som med hans vetskap begås av i hans arbete antagen person. Det är att märka, att efter ordalagen straffbarhet för bränneriägaren inträder, oavsett under vilka omständigheter den anställdes förseelse begås. Den oegentlighet, av vilken stadgandet sålunda lider, blir ännu mer framträdande, om, såsom förslaget innebär, redan innehavet av apparat eller apparatdel, som avses i 31 §, under visst förhållande blir straffbart. Även om en bränneriägare får vetskap om att hos honom anställd arbetare i sitt hem innehar en destilleringsapparat i olovlig avsikt, kan han ju icke göra något för att omedelbart beröva arbetaren densamma. Endast i den mån apparaten förvaras å plats, över vilken bränneriägaren har förfoganderätt, är ett ingripande från hans sida rättsligen möjligt, men detta får, väl att märka, ej sträckas längre än till apparatens avlägsnande från området.

Justitieråden *Gullstrand* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

De lagöverträdelser, vilka förslagen avse att bekämpa, hava väsentligen sitt upphov i de under kristiden rådande inskränkningarna i handeln med spritdrycker. Så som de ifrågavarande missbruken nu gripit omkring sig och med de höga pris på spritdrycker, vilka även för framtiden torde vara att räkna med, lär man dock knappast kunna förvänta, att en ökad tilldelning av dylika drycker skall komma missbruken att försvinna. Ett försök att med skärpt straffhot verka för deras undertryckande synes därför icke böra avstyrkas, och det torde låta väl försvara sig att, såsom föredragande departementschefen funnit önskligt, möjliggöra ett ingripande mot ifrågavarande brottsliga förfaranden redan på ett tidigare stadium än nu kan ske. Det sätt, varpå man i de framlagda förslagen gått till väga, synes emellertid giva anledning till vissa erinringar.

I det föreslagna 2 mom. av 31 § brännvinstillverkningsförordningen behandlas det fall, att någon innehar viss redskap i syfte att använda densamma vid brottsligt förfarande. Då fråga alltså är om förberedelse till brott, är det, bland annat för straffutmätningen, av synnerlig vikt att klargöra vilka förbrytelser här avses. I förslaget säges helt allmänt, att redskapen innehaves för olovligt brukande. Departementschefen anmärker, att det uppenbarligen ej låter sig göra att i lagtexten i detalj angiva de fall, där innehavet bör vara tillåtet. Detta må vara riktigt, men för visso bör av lagtexten framgå vad slags olovligt brukande man åsyftar. Och det torde vara tydligt, att allenast sådan användning bör komma i betraktande, som går ut på lönnbränning eller vad därmed må kunna anses likställt.

En närmare beskrivning på olika arter av sådan användning återfinnes i 1 mom. av 31 §. Naturligtvis bör en sådan beskrivning ansluta sig till vad gällande författningar innehålla om hithörande förbrytelser, något som dock vid förslagens uppgörande ej fullt beaktats.

Först upptages användning för att i olovligt syfte framställa eller destillera brännvin. Vad sålunda benämnes framställning av brännvin i olovligt syfte är uppenbarligen ej annat förfarande än som i tillverkningsförfordningen kallas lönnbränning och bestraffas i dess 30 §. Däremot läser någon särskild förbrytelse, som består i att destillera brännvin i olovligt syfte, icke stå att uppleta. Vidare nämnes i det föreslagna 1 mom. av 31 § användning för att i olovligt syfte från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill. Sådant olovligt förfarande kan straffas enligt 22 § förfordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit, 11 § förfordningen samma dag angående vissa alkoholhaltiga preparat och tilläventyrs enligt ännu ett eller annat lagrum.

Givet är, att förberedelse till visst brott bör straffas om icke lindrigare så åtminstone ej strängare än det fullbordade brottet. Såsom av en jämförelse mellan den föreslagna nya 31 § och nyss angivna gällande bestämmelser framgår, felar förslaget mot denna regel i betänklig grad, något som delvis läser finna sin förklaring däri, att förslaget stadgar samma straff evad förberedelsen avser det ena eller andra brottet.

Straff jämlikt 31 § 2 mom. skall ädömas, så snart skäligen anledning föreligger till antagande, att innehavet syftar till olovligt brukande. Juridisk visshet härom behöver alltså ej finnas; ett lägre mått av bevisning är tillfyllest. Ett dylikt eftergivande av vad eljest i brottmål kräves för den tilltalades fällande synes dock ej kunna vara försvarligt. Det vill ock förefalla, som om uttrycket skäligen anledning till antagande här blivit nyttjat utan att man närmare besinnat dess innebörd. I hithörande författningar möter flerstädes en bestämmelse, att ej någon må tillhandagå annan med anskaffande av viss vara, där han har skäligen anledning antaga, att missbruk av varan kommer att äga rum. Denna bestämmelse om visst subjektivt villkor för straffbarhet har tydligen tjänat till förebild, när i 1 mom. av 31 § talas om att skäligen anledning förekommer till visst antagande. Vad uttrycket i sistnämnda mom. avser kan emellertid vara föremål för tvivel. Är straffbarheten beroende av att, enligt vad med visshet konstateras, tillverkaren, överlåtaren o. s. v. haft skäligen anledning till antagandet, eller har man velat utsäga, att den tilltalade må fällas till straff ehuru den dömande myndigheten ej finner sig vara fullt övertygad om förhandenvaron av visst förhållande, blott den har skäligen anledning antaga densamma?

Nära sammanhängande med sist berörda fråga är det viktiga spørsmålet, huruvida straffhotet bör gälla innehavet av varje slags redskap, varmed destillering kan ske, låt vara att redskapens egentliga användning är en annan, eller blott innehavet av apparater, vilka äro förfärdigade enkom för destillering. I den föreslagna lagtexten talas om »för beredande av brännvin ägnad apparat». Av departementschefens yttrande att döma skola härunder icke få inbegripas även sådana jämförelsevis primitiva destilleringsredskap, som egentligen avsetts för helt andra ändamål, utan allenast apparater, direkt ämnade för destillering. En till departementschefen från kontrollstyrelsens chef överlämnad promemoria, som vid ärendets

föredragning varit tillgänglig för lagrådet, visar åter, att den sistnämnde vill i förslaget ordalag inlägga den vidsträcktare betydelsen. Då emellertid utbytet av det eljest i tillverkningsförordningen begagnade ordet redskap mot nu ifrågavarande beteckning ju icke får antagas hava skett utan sitt särskilda syfte, synes denna beteckning ej kunna förstås annorlunda än i överensstämmelse med departementschefens yttrande.

Så framt straffhotet mot obehörigt innehav skall vinna någon avsevärd betydelse, torde dock, såsom i yttranden från Sveriges kemiska industrikontor närmare utvecklas, vara nödvändigt, att därunder inbegripes allt slags för destillering användbar redskap. Departementschefen har uttalat den åsikt, att det icke gärna låter sig göra att förekomma obehörig användning av sådana jämförelsevis primitiva redskap, som egentligen avsetts för helt andra syften än destillering. Om likväl innehavet göres straffbart icke redan när skälig anledning till antagande av olovligt syfte föreligger, utan blott när sådant syfte uppenbarligen är för handen, lär intet kunna med fog invändas mot ett sådant vidgande av straffbarhetsområdet, som departementschefen avvisat.

Annorlunda torde emellertid förhålla sig med avseende å de förfaranden, om vilka handlas i 1 mom. av 31 §. Att straffbelägga försäljning av — för att nyttja ett i ärendet anført exempel på primitiva destilleringsredskap — en fotogenkanna och ett par lampglas måste anses uteslutet, säljaren må hava haft än så grundad anledning att befara missbruk. Det synes knappast heller möjligt att i förevarande hänseende likställa apparatdel med apparat, då, såsom industrikontoret anmärkt, varje metall- eller glasrör kan anses som en sådan del. Om alltså bestämmelserna i 1 mom. böra gälla blott egentliga destillationsapparater, torde man å andra sidan vara försvarad att icke hos tillverkaren o. s. v. fordra vetskap om att den, för vilken apparaten är ämnad, kommer att använda densamma för olovligt bruk, det må vara nog att han har skälig anledning till sådant antagande.

Den föreslagna lydelsen av 1 mom. utmärker ej med erforderlig klarhet, vari den brottsliga verksamheten består. Det tvetydiga sätt, varpå uttrycket skälig anledning till antagande blivit i lagrummet nyttjat, har redan påvisats. Lagtexten synes medgiva en sådan, måhända även avsedd tolkning, att straff skall ådömas exempelvis en fabrikant, vilken i stor skala tillverkat destillationsapparater och därför skäligen kan antagas hava för avsikt att sälja en eller annan till någon, som kommer att nyttja apparaten till lönnbränning eller dylikt — och detta ehuru fabrikanten och eventuella köpare ännu icke trätt i någon som helst beröring med varandra. Uppenbarligen vore dock detta att gå alltför långt i strävan att genom straffmedel undertrycka det ifrågavarande onda. För att någon, som ej ämnar själv göra obehörigt bruk av destillationsapparat, må kunna fällas till ansvar för sina åtgöranden med sådan apparat — tillverkning, salubjudande o. s. v. — synes det villkor böra vara fyllt, att han, enligt vad till full visshet ådagalagts, med dessa åtgöranden avsett, att apparaten skulle komma viss person till handa, ehuru han hade skälig anledning antaga, att apparaten bleve av denne använd till olovligt ändamål. En tillverkning för annans räkning bör sålunda ej vara straffbar i annat fall än då den sker på beställning av en misstänkt individ. Ett allmänt saluhållande eller utbudande till salu bör ej heller falla under straffbudet, fränsett att ett utbudande i den form, som skett genom de i ärendet omförmälda tidnings-

annonserna, redan på den grund att fråga är om ansvarighet för tryckt skrifts innehåll icke kan straffbeläggas i allmän lag.

Särskilt må erinras att, med förslaget avfattning, tvekan ofta lär kunna uppstå angående rätta tillämpningen av bestämmelsen om förbrytande av apparat eller apparatdel. Skall ett helt lager av destillationsapparater kunna dömas förbrutet såsom tillverkat, saluhållet eller till försäljning utbjudet i strid mot de föreslagna stagandena?

Vad angår straffet för sådant förfarande, som avses i 1 mom., synes det rimligt att, åtminstone där förfarandet bedrives i större omfattning eller yrkesmässigt eller eljest under försvärande omständigheter, straffet må kunna utmätas högre än för det olovliga innehavet. Att, såsom förslaget godtagande skulle medföra, straffet blir lindrigare för den, som, ehuru missbruk kan befaras, säljer någon till dryck ej hänförlig alkoholhaltig vätska (84 § rusdrycksförordningen o. s. v.) än för den, som avyttrar apparat, varmed vätskan kan göras användbar till dryck, må ju ock hava skäl för sig.

I enlighet med det nu sagda torde de nya straffbuden böra gälla dels det fall, att någon innehar redskap, som uppenbarligen är avsedd att av honom nyttjas vid lönnbränning eller för att obehörigen borttaga denatureringsmedlet från denaturerat brännvin eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, och dels det fall, att någon åt annan tillverkar, salubjuder eller överlåter destillations- eller annan för beredande av brännvin ägnad apparat, ehuru han har skäligen anledning antaga, att apparaten kommer att av denne nyttjas för sådant ändamål, som nyss är sagt.

Utan tvivel skulle det erbjuda vissa fördelar, om de nu i ett flertal författningar spridda bestämmelserna om olovlig befattning med alkoholhaltiga varor kunde sammanföras, därvid även åtskilliga efter vad det vill synas ej tillräckligt motiverade avvikelser dem emellan, i fråga om straffskalor, brottskonkurrens, bötesfördelning m. m. måhända kunde avlägsnas. Då emellertid denna fråga ej nu är uppe, är det kanske ej fullt lämpligt att i en av författningarna, tillverkningsförordningen, giva i visst avseende regler, som gripa in även på andras områden. Det synes naturligt, att straffbestämmelserna angående förberedelse till visst brott upptagas i samband med stadgandena om det fullbordade brottet. I varje fall framstår det såsom tämligen godtyckligt att, på sätt nu föreslås, fullständiga blott en av tillverkningsförordningens sidoförfattningar, förordningen om handel med skattefri sprit. Anmärkas må ock, hurusom varje anledning lär saknas att i sistnämnda förordning hänvisa till vad 31 § tillverkningsförordningen innehåller om apparater, avsedda icke till borttagande av denatureringsmedlet från denaturerad sprit utan att göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad justitierådet von Seth anmärkt beträffande 39 § tillverkningsförordningen, lär denna paragraf kunna leda till obilliga resultat i fråga om sådant innehav, som avses i det föreslagna 2 mom. av 31 §. Å andra sidan synes det icke vara ur vägen om den till grund för 39 § liggande bestraffningsprincipen gjordes tillämplig beträffande ej blott brännvinstillverkare utan även sådan tillverkare, försäljare o. s. v. av apparater, varom förmäles i 1 mom. av den nya 31 §.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Bilaga E.

Stockholm den 22 april 1919.

Till riksdagens bevillningsutskott.

Enligt nådig remiss den 15 mars 1919 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att avgiva och till riksdagens bevillningsutskott överlämna utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 131 angående viss ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m. Bevillningsutskottet hade uttalat, att utskottet ansett det vara av värde att erfara, huruvida kommerskollegium funne de av kollegium mot ett tidigare förslag i ämnet gjorda anmärkningarna tillgodosedda genom det i Kungl. Maj:ts proposition innefattade förslaget.

Med överlämnande av remissakten får kollegium anföra följande.

Kollegium finner det remitterade förslaget i huvudsak tillgodose de erinringar, som kollegium framställde i sitt utlåtande den 5 februari 1919 i fråga om industriens och den tekniskt-vetenskapliga forskningens tillgång till destillationsapparater och delar därtill.

Kollegium har emellertid ansett följande synpunkter förtjäna att framhållas. Jämväl de nu ifrågasatta bestämmelserna torde lämna utrymme för trakasserier av den lojala handeln med och tillverkningen av föremål, vilka kunna vara ägnade för beredande av brännvin. I § 31 föreslås straff för den som »tillverkar, saluhåller eller eljest till försäljning utbjuder eller överläter — — — under sådana omständigheter att skäligen anledning föreligger till antagande, att apparaten eller apparatdelen är avsedd att användas för att i olovligt syfte framställa eller destillera brännvin etc.».

Till en början torde böra konstateras, att det föreligger en bestämd skillnad mellan å ena sidan att tillverka, saluhålla eller eljes till försäljning utbjuda och å andra sidan att överläta. I senare fallet är det fråga om tvenne personer, av vilka överlåtaren oftast torde sväva i ovisshet om förvärvarens avsikt att använda den förvärvade apparaten eller apparatdelen. I förra fallet återigen, enligt vilket överlåtelse ej kommit till stånd, rör det sig allenast om en ensidig viljeyttring hos tillverkaren, respektive saluhållaren etc.

Denna åtskillnad har, enligt vad kollegium kunnat finna, icke kommit till uttryck i det remitterade författningsförslaget. I fråga om överlåtelse av apparat eller apparatdel synes överlåtaren, även om han varit i god tro beträffande förvärvarens avsikt att använda det förvärvade föremålet, kunna, enligt det föreslagna stadgandet fällas till ansvar, blott domstolen för sin del finner överlåtelsen hava

skett under sådana omständigheter, att skäligen anledning föreligger till antagande om brottslig avsikt hos *förvärvaren*. Ett stadgande av sådant innehåll är givetvis ägnat att bringa överlåtaren i ett synnerligen vanskligt läge.

Även om — något som icke framgår av stadgandets ordalydelse — meningen varit, att överlåtaren skolat fällas till ansvar allenast, om *han* haft skäligen anledning till antagande om förefintligheten av en brottslig avsikt hos förvärvaren, så måste framhållas, att även ett stadgande av sådant innehåll skulle försätta åtskilliga handlande och andra försäljare i ett synnerligen svårt läge. Det torde nämligen icke rimligen kunna begäras, att en överlåtare av något av alla de föremål eller delar därtill, som kunna »vara ägnade» till brännvinsbränning och renaturering — lampglas, gummislangar, glasrör etc. — skola för var gång överlåtelse sker taga under omprövning, huruvida omständigheterna äro sådana, att skäligen anledning förefinnes till antagande om den brottsliga avsikten hos förvärvaren. Ett strängt tillämpande av ett sådant stadgande och dess konsekvenser lär icke lämna mycken plats öppen för handelsomsättning på ifrågavarande näringsområde.

För att en person skall fällas till ansvar för överlåtelse av nu ifrågavarande apparater eller delar därtill, bör enligt kollegii mening det antingen vara uppenbart, att han själv haft för avsikt att låta apparaten eller apparatdelen genom överlåtelsen komma till olovligt användande, eller ock kunna ledas i bevis, att han vid överlåtelsen ägt vetskap om att apparaten eller apparatdelen skall komma att användas för olovligt ändamål.

Beträffande den som tillverkar, saluhåller eller eljes till försäljning utbjuder är det visserligen sant, att det här rör sig allenast om viljeytringen hos *en* person, så att de i fråga om överlåtelse här ovan gjorda uttalandena delvis icke äga tillämplighet. Men kollegium kan icke underlåta betona de stora svårigheterna, för att icke säga omöjligheten uti att ens kunna göra något antagande om en persons viljeytring, då denna icke tagit sig uttryck i handling. Något stöd för antagandet på grund av beskaffenheten av det föremål, som tillverkats eller saluhållits, torde icke stå domstolen till buds, då, såsom kollegium framhållit i sitt tidigare utlåtande, de nu ifrågavarande apparaterna och apparatdelarna äga synnerligen skiftande användningsändamål. Antingen måste stadgandet bliva i det hela ineffektivt eller också måste för dem, vilkas näring omfattar tillverkning eller saluhållande av sådana apparater eller delar därtill, vilka äro ägnade till brännvinsbränning, rättssäkerheten bliva ganska ringa, därest de skola kunna fällas till ansvar allenast på en skäligen anledning till antagande om att de hyst en olovlig avsikt vid tillverkningen respektive saluhållandet och utbudandet till försäljning. Kollegium vill ifrågasätta, huruvida icke såväl i fråga om dessa fall som i fråga om innehav av apparat eller apparatdel (§ 31 mom. 2) det minst bör kunna fordras, att den olovliga avsikten skall kunna anses uppenbar för att straff skall kunna ådömas.

PER G. FRIBERG.

Axel F. Enström.

Föredragande.

C. L. Wernstedt.

J. E. Österberg.

Bilaga C.

Till herr ordföranden i riksdagens bevillningsutskott.

Sedan lagrådet den 2 april 1919 avgivit yttrande över de vid Kungl. Maj:ts proposition nr 131 fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin samt till förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit, har kontrollstyrelsen med skrivelse den 30 nästlidna april månad till statsrådet och chefen för finansdepartementet överlämnat ett i enlighet med av styrelsen i berörda skrivelse gjorda uttalanden reviderat utkast till författningstext.

Avskrifter av kontrollstyrelsens ifrågavarande skrivelse jämte bilaga har jag härmed skolat till Eder överlämna. Stockholm den 2 maj 1919.

Enligt uppdrag:

RICKARD SANDLER.

Arthur Wirström.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

I anledning av lagrådets yttrande den 2 april 1919 över de vid propositionen nr 131 fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin samt till förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit får kontrollstyrelsen vördsamt anföra följande.

När i såväl 1 som 2 mom. av 31 § i förstnämnda förslag talas om att någon tillverkar, saluhåller, utbjuder eller överlåter respektive innehar så kallad destillationsapparat »under sådana förhållanden, att *skälig anledning* föreligger till antagande» av visst brottsligt syfte, innebär detta, såsom också en av lagrådets ledamöter tolkat uttrycket beträffande båda momenten och lagrådets övriga ledamöter uppfattat detsamma beträffande mom. 2, att det är domstolen, som skall finna skälig anledning till sådant antagande, för att straff skall kunna ådömas. Då kontrollstyrelsen, när den föreslog nämnda lydelse av författningstexten, ingalunda därmed ville hava utsagt, att den tilltalade skulle fällas till straff, ehuru domstolen ej funne sig vara fullt övertygad om hans brottsliga avsikt, och då styrelsen håller före, att lagstiftningens effektivitet icke skulle i väsentlig mån minskas, om man i stället giver stadgandet den avfattning, att olovligt syfte *uppenbarligen* skall vara

för handen för att straffbarhet skall inträda, så har kontrollstyrelsen, vad angår 2 mom. — det olovliga innehavet — icke något att erinra mot den av lagrådets samtliga ledamöter i sådan riktning föreslagna jämkningen häri. Jämväl finner kontrollstyrelsen berättigat, *dels* att det snävare begreppet »apparat» här utbytes mot det vidsträcktare begreppet »redskap», *dels ock* att straffmaximum i detta mom. nedsättes, så att strängare straff ej kan ädömas för förberedelse till ett brott än för själva brottet. Införandet av ordet »redskap» i 31 § 2 mom. medför, att i 35 § bör inflyta en hänvisning jämväl till nämnda moment.

Vad angår stadgandet i 1 mom. — om olovligt tillverkande, saluhållande, utbudande eller överlåtande — har, såsom av det redan sagda framgår, den inom lagrådet åberopade, i hithörande författningar flerstädes mötande bestämmelsen om visst subjektivt villkor för straffbarhet, nämligen skälig anledning för den tilltalade till antagande, att missbruk av viss vara kommer att äga rum, *icke* tjänat till förebild, när i föreliggande moment talas om att skälig anledning förekommer till visst antagande angående syftet med apparaten. Förslaget uppställer i 1 mom. endast det subjektiva villkoret för den tilltalades straffbarhet, att apparaten skall vara (av honom) *avsedd* att komma till användning i något av angivna olovliga syften. Däremot talas icke om den brottsliga avsikten hos apparatens förvärvare eller om överlåtarens föreställning om förvärvarens avsikt. Tvekan kunde därför uppstå, huru enligt förslaget det fall borde bedömas, då någon, som tillverkat eller saluhållit apparater, avsedda för den legitima industrin, i ett enstaka fall överlåter dylik apparat åt person, som han inser hava för avsikt att använda densamma för olovligt ändamål. Förslaget torde därför på denna punkt tarva förtydligande.

I nyssnämnda i förslaget upptagna subjektiva förutsättning för tillverkarens, saluhållarens, utbudarens eller överlåtarens straffbarhet föreslår nu lagrådet *dels* en utvidgning — den tilltalade skall straffas icke blott när han själv avsett den olovliga användningen utan redan när han haft skälig anledning befara sådan användning — *dels* den begränsning, att straffbarhet skall inträda först när det visats, att den tilltalade avsett, att apparaten skall komma *viss person* till handa, ehuru han hade skälig anledning antaga, att apparaten bleve *av denne* använd till olovligt ändamål.

Med en begränsning av sistnämnda slag skulle enligt kontrollstyrelsens mening ifrågavarande bestämmelse förlora så gott som allt värde. Ett huvudsyfte med den föreslagna lagstiftningen har just varit att förhindra det samhällsskadliga salubjudandet av destillationsapparater från vissa fabrikanter sida, vilka i stor skala tillverkat dylika apparater och *uppenbarligen* haft för avsikt att sälja, icke »en eller annan» utan tusentals apparater till lönnbrännare. Dessa fabrikanter brottsliga uppsåt kan med full juridisk visshet bevisas genom deras till tidningarna insända annonser eller av dem kringsända prospekt, och enligt kontrollstyrelsens tanke föreligger fullgiltig anledning att kriminalisera ett tillverkande eller saluhållande av destillationsapparater, som är förenat med påvisbar avsikt hos tillverkaren eller saluhållaren, att desamma skola komma till brottslig användning, alltså oberoende därav, att »fabrikanten och eventuella köpare ännu icke trätt i någon som helst beröring med varandra». Kriminaliseras icke trafiken med destillationsapparater redan på detta stadium, skulle exempelvis en tillverkare en gros kunna helt undandraga sig varje ansvar genom att endast överlåta apparater till återförsäljare, vilka ej själva tänkte begagna sig av dem. Det oblyga och i högsta mätto förargelse-

väckande salubjudandet av destillationsapparater skulle obehindrat kunna fortgå, och lagstiftningens maktlöshet skulle endast ytterligare undergräva lagens auktoritet.

Kontrollstyrelsen, som icke har något att erinra mot att *överlåtare* av destillationsapparat bestraffas redan när han haft skälig anledning att antaga förvärvarens olovliga syfte, anser med stöd av det sagda beträffande *tillverkare*, *saluhållare* och *utbudare* av dylika apparater, att straff bör inträda, så snart de tillverkat, saluhållit eller utjudit apparat i uppenbart syfte att apparaten skulle komma till användning vid lönnbränning, olovlig renaturering o. s. v. Slutligen anser kontrollstyrelsen lämpligt, att såväl »saluhållare» som »utbudare» nämnas i författningstexten, då saluhållare, som icke kan visas hava utjudit på annat sätt än genom tryckt skrift, uppenbarligen bör kunna straffas, så snart hans brottsliga uppsåt med saluhållandet ådagalagts. Att här inskränka det allmänna reaktion till ett tryckfrihetsåtal mot den för den tryckta skriften ansvarige är icke påkallat av något hållbart skäl. Då emellertid saluhållare torde vara det vidsträcktare begreppet, lär ordningen dem emellan böra omkastas.

Då även enstaka, för ändamålet särskilt tillverkade apparatdelar kunna spela samma skadliga roll som fullständiga apparater, och då fullgiltiga skäl torde föreligga att bestraffa jämväl deras tillverkning, saluhållande etc., när det brottsliga uppsåtet föreligger, synes någon ändring i förslaget på denna punkt ej böra göras. Däremot delar kontrollstyrelsen lagrådets uppfattning, att försäljning av andra redskap än för ändamålet särskilt tillverkade apparater (eller apparatdelar), t. ex. en fotogenkanna eller ett par lampglas, icke bör bestraffas, även om det är uppenbart, att säljaren haft grundad anledning att befara missbruk.

Då gällande bestämmelse i 39 § om tillverkares ansvar för förbrytelse, som med hans vetskap begås av i hans arbete antagen person, uppenbarligen icke har avseende å det fall, då exempelvis en hos tillverkaren anställd arbetare i sin enskilda bostad, där tillverkaren ej kan ingripa, gör sig skyldig till lönnbränning, så torde icke heller införandet av den nya bestämmelsen i 31 § 2 mom. behöva medföra någon jämkning i stadgandets avfattning i detta hänseende. Däremot anser kontrollstyrelsen i likhet med lagrådets flesta ledamöter, att den till grund för 39 § liggande bestraffningsprincipen bör göras tillämplig även beträffande tillverkare och saluhållare av destillationsapparater.

I likhet med vad lagrådets flesta ledamöter synas anse, håller kontrollstyrelsen slutligen före, att det för närvarande icke är oundgängligen nödvändigt att i tillverkningsförordningens sidoförfattningar införa hänvisningar till de föreslagna stadgandena i tillverkningsförordningen, varför 3 mom. i 25 § av det andra framlagda författningsförslaget synes kunna utgå.

Ett i enlighet med ovan gjorda uttalanden reviderat utkast till författningstext bifogas. Stockholm den 30 april 1919.

FREDRIK ZETHELIUS.

E. Thulin.

Ernst P:n Pehrzander.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

G. Söderlund.

Bilaga till kontrollstyrelsens skrivelse den 30 april 1919.

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

Härigenom förordnas, dels att till 30 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skall läggas ett nytt, med 3 betecknat moment av nedan angivet innehåll, dels ock att 31 och 35 §§ samt 39 § 1 mom. i samma förordning skola erhålla följande ändrade lydelse:

30 §.

3. Då lönnbränning skett, vare det vid förbrytelsen nyttjade redskap, det vid beslagstillfället å stället befintliga brännvin och de kärl, vari det förvaras, förbrutna.

31 §.

1. Den, som tillverkar, till försäljning utbjuder eller eljest saluhåller för beredande av brännvin ägnad apparat eller del av dylik apparat med uppenbart syfte, att apparaten eller apparatdelen skall komma att nyttjas vid lönnbränning eller för att obehörigen från denaturerat brännvin borttaga denatureringsmedlet eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, så ock den, vilken överlåter dylik apparat eller apparatdel, ehuru han har skälig anledning antaga, att densamma skall komma att nyttjas för ändamål, som nu sagts, straffes med böter från och med 100 till och med 2,000 kronor, och vare apparaten eller apparatdelen förbruten. Vid upprepad förbrytelse eller om omständigheterna eljest äro försvårande, må dömas till högst 10,000 kronors böter eller till fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må böterna nedsättas till lägst 25 kronor.

2. Befinnes någon i andra fall än i 1 mom. avses innehava redskap, som uppenbarligen är avsett att nyttjas för ändamål, som där sägs, straffes, där redskapet varit avsett att nyttjas vid lönnbränning, med böter från och med 25 till och med 2,000 kronor eller med fängelse från och med en till och med sex månader, samt, där redskapet varit avsett att nyttjas för att obehörigen borttaga denatureringsmedlet från denaturerat brännvin eller göra annan till dryck ej ämnad alkoholhaltig vara användbar därtill, med böter, högst femhundra kronor.

I fall, som i detta mom. avses, vare ock redskapet förbrutet.

35 §.

Till redskap, som enligt 30 § 3 mom., 31 § 2 mom. eller 32 § 1 mom. är förbrutet, räknas varje i bränneri för kokning, mäsckberedning, jäsning eller bränning inrättat redskap, sprithållare ävensom ångmaskin med tillbehör.

39 §.

1. Brännvinstillverkare, så ock den, som tillverkar eller saluhåller i 31 § 1 mom. avsedd apparat eller apparatdel, ansvarar för förbrytelse mot denna förordning, som med hans vetskap begås av hans hustru, barn, husfolk eller i hans arbete antagen person, såsom vore förbrytelsen av honom själv begången. Begagnar brännvinstillverkare ombud vid brännerirörelsens utövande, ansvare dock ombudet jämte tillverkaren och lika med denne för sådan förbrytelse.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit.

Härigenom förordnas, att 25 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit skall erhålla följande ändrade lydelse:

25 §.

1 mom. I fall, som i 21, 22 och 23 §§ förmälas, så ock då någon, varom i 20 och 24 §§ sägs, på otillåtet sätt begagnar eller avhänt sig sprit, skola, där ej synnerligen mildrande omständigheter föreligga, de förråd av skattefri sprit, som anträffats hos den brottslige eller eljest uppenbarligen äro avsedda för olovlig användning, jämte kärl och annat emballage, vari spriten förvaras, vara underkastade beslag och dömas förbrutna. Lag samma vare i fråga om redskap, som begagnats i det fall, varom sägs i 22 § första stycket.

2 mom. Fälles någon till ansvar för förbrytelse, som i 1 mom. avses, skall han tillika dömas skyldig att för den sprit, varmed han förfarit olovligt, utgiva tillverkningskatt enligt gällande bestämmelser om beskattning av brännvin.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

G. Söderlund.

*Bilaga D.**Handlingar tillhörande propositionen nr 131.*

Till herr överdirektören och chefen för kungl. kontrollstyrelsen.

Genom skrivelse den 17 innevarande februari har herr överdirektören anhållit om yttrande av Sveriges kemiska industrikontor över ett inom kontrollstyrelsen utarbetat förslag, innefattande ändrad lydelse av 30 och 31 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin; och har industrikontoret i anledning härav äran anföra följande.

I ett den 31 nästlidna januari avgivet utlåtande till kommerskollegium hade industrikontoret tillfälle att framföra åtskilliga anmärkningar och erinringar beträffande ett tidigare av kontrollstyrelsen framlagt förslag till förordning angående förbud mot tillverkning och innehav av brännvinsdestillationsapparater m. m. Det nya förslaget till lagbestämmelser i ämnet äger ur industriell synpunkt, jämfört med nyssberörda författningsförslag, avgjort vissa förtjänster och industrikontoret erkänner beredvilligt att kontrollstyrelsen — i anslutning till såväl förenämnda erinringar som de överläggningar i ärendet, vilka av representanter för industrikontoret förts med herr överdirektören — vid avfattningen av det nya förslaget strävat efter, att det önskade förbudet icke skulle beröra industriens legitima intressen, utan endast stävja en osund och oblyg trafik, nämligen tillverkningen och försäljningen av apparater, som uppenbarligen äro avsedda att nyttjas vid s. k. hembränning av brännvin.

Då industrikontoret gärna velat medverka till, att en lagstiftning med avsett syfte komme till stånd, är det därför synnerligen smärtsamt för kontoret att meddela, att kontoret efter moget övervägande och ingående prövning av det nya förslaget ser sig nödsakad att jämväl avstyrka den av kontrollstyrelsen nu ifrågasatta ändringen av brännvinsförordningen.

Då stadgandena i den föreslagna § 31 åtminstone skulle lägga hinder i vägen för att, såsom nu stundom sker, apparater, som uppenbarligen äro tillverkade för brännvinsbränning, kunde öppet tillsaluhållas och utbjudas, skulle med den föreslagna formuleringen av paragrafen väl de grövsta överträdelserna träffas. En synnerligen grannliga prövningsskyldighet skulle emellertid åläggas industriens försäljningsorgan och några som helst garantier för, att den legitima industriens och handelns icke bleve utsatta för oberäknliga trakasserier och svårigheter innebär icke paragrafens formulering och torde näppeligen kunna vinnas genom omarbetning av lagtexten. Att så är och måste bliva fallet har sin grund i att, såsom framhållits i kontorets utlåtande till kommerskollegiet, det icke är möjligt att i lagparagrafer draga gränsen för, när dylika apparater eller delar kunna anses vara avsedda för brännvinsbränning m. m., så vitt industriens och handelns berättigade intressen icke skola äventyras. Det är otänkbart att ålägga säljaren skyldighet att pröva köparens avsikter i berörda avseende, detta enär varje glaskolv, alla täckta eller slutna kärl utan större eller dyrbarare förändringar kunna iordningställas, så att de bliva lämpliga för brännvinsbränning, samt varje glas- eller metallrör kan användas och

betraktas som en del av en destillationsapparat. I följd därav vunnas vid inträffade missbruk genom de föreslagna stadgandena ingen garanti mot, att tillverkare och försäljare av de enklaste och mest oskyldiga laboratorie-, mekaniska verkstads- och husgerädsartiklar kunde bli utsatta för de mest oberäknliga påföljder. Exempel kunna anföras från skilda områden. Så är en fotogenkanna jämte ett par lampglas och korkar väl ägnad till en dylik apparat. Låt vara att det aldrig avsetts någon provningsskyldighet i fråga om försäljning av dylika alldagliga husgeråd, men paragrafens formulering utesluter ingalunda en sådan och kan icke så göra, såvitt lagstiftningen mot tillverkningen och försäljningen av de avsedda apparaterna icke skall bli ineffektiv och värdelös, något som en lagstiftning i ämnet under varje förhållande måste bli, då just den osunda trafik, som skulle träffas, alltid skulle inrikta sig på att finna utvägar att kringgå ett tillverknings- och försäljningsförbud. Som avskräckande exempel måste den uppfinningsriktedom tjäna, som kommit till synes, då det gällt att kringgå de s. k. kristidsförfattningarna.

Då kemiska industrikontoret för egen del icke kan finna någon lämplig form för den ifrågakomma lagstiftningen, anser sig därför kontoret, under återopande av det anförda ävensom sitt merberörda utlåtande i ämnet till kommerskollegiet, böra framhålla:

att kontoret — med hänsyn till de oöverbanneliga svårigheter, som ställa sig i vägen, då det gäller att i lagtext, exakt definiera för brännvinsbränning användbara apparater eller delar till sådana apparater — icke anser det möjligt att genom lagstiftning mot tillverkning och försäljning av destillationsapparater råda bot på den s. k. hembränningen, utan att lojal industri och handel därigenom bli lidande;

att en lagstiftning mot hembränningen i allt fall måste bli värdelös och lätt att kringgå på grund av de obegränsade möjligheter, som förefinnas att — alla förbud till trots — anskaffa eller konstruera för brännvinsbränning lämpliga apparater;

att här avsedda olagligheter framkallats genom den på grund av kristiden inträdda knappheten å spritdrycker;

att det redan nu under övergångstiden *konstaterats*, att brotten mot kristidsförfattningarna visa stark tendens till minskning i den mån ransonering och varuknapphet på olika områden upphör; samt

att kontoret därför anser, att en ökad tilldelning av konsumtionssprit åt allmänheten torde vara den enda utvägen att få slut på hembränningen, enär en återgång till normala förhållanden härutinnan ofelbart måste träffa nu rådande missbruk och olagligheter långt hårdare och effektivare än förbudslagstiftning i en eller annan form.

Stockholm den 20 februari 1919.

Sveriges kemiska industrikontor:

BIRGER CARLSON.

Otto Cyren.

Adolf Schoultz.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Åberopande min skrivelse till herr statsrådet av den 11 dennes skyndar jag mig att härmed överlämna ett av Sveriges kemiska industrikontor den 20 februari avgivet yttrande över det vid min berörda skrivelse fogade förslag till vissa ändringar i förordningen angående tillverkning av brännvin.

För egen del kan jag icke godkänna de av industrikontoret anförda skälen mot förslaget och tillåter mig hänvisa till innehållet i bilagda P. M.

Stockholm den 21 februari 1919.

Vördsammast:

Fredrik Zethelius.

P. M.

i anledning av Sveriges kemiska industrikontors skrivelse
den 20 februari 1919.

Kontorets avstyrkande grundar sig framför allt på svårigheten att i lagtext exakt definiera för brännvinsbränning användbara apparater eller delar till sådana apparater. Kontorets ståndpunkt var begriplig, så länge fråga var om att meddela föreskrifter, som skulle drabba alla innehavare, tillverkare etc. av dylika apparater. Detta är helt och hållet uppgivet i kontrollstyrelsens sista förslag, som endast slår ned på det olovliga syftet. Föreligger olovligt syfte, är detta lika straffvärt, vare sig apparaten består av en fotogenkanna och ett par lampglas eller densamma särskilt fabricerats för brännvinsbränning. Det föreligger med andra ord icke något som helst behov att till skydd för tillverkare av dylika apparater uppdraga någon gräns mellan dem och oskyldiga husgerådsartiklar. Kan man genom en flytande gräns här träffa det onda uppsätet i vilken form det än kläder apparaten, så är det så mycket bättre. — Den kemiska industrin är i själva verket alldeles oberörd av lagförslaget, så långt densamma *syften* äro legitima.

Stockholm den 21 februari 1919.